

UNITÁRIUS ÉLET

XXVII. ÉVFOLYAM I. SZÁM

1973. JANUÁR—MÁRCIUS

Húsvét

Lukács evangéliuma XXIV. 5—6.

Ha az evangéliumokban a Húsvét történetét figyelmesen végigolvassuk, nyomban szemünkbe tűnik az a tény, hogy az egyes evangéliumoknak a húsvéti feltámadásról szóló tudósításai különböznek egymástól. Világos tehát, hogy az evangéliumok szerzői egy hitbeli tényről, a saját interpretálásuk mértéke szerint adnak elő. Ez természetes is, miután ma már tudjuk, hogy az evangéliumok nem történelmi tankönyvek, nem azzal az igénnyel irattak meg, hogy tényleges történelmi eseményeknek hiteles tudósításait adják. Nem is természettudományos igényű írások, amelyeknek az lenne a célja, hogy egy rendkívüli természeti történést és meglepő eseményekről szakszerű leírást adjanak, hanem olyan könyvek az evangéliumok is, mint amelyek keletkezésük korában egy meghatározott jellegű közösség számára bizonyosságot akartak tenni a szerzőnek hitéről, benső meggyőződéséről. Az evangéliumok húsvéti történetei, ha különböznek is egymástól az ún. „keret-történet” tekintetében, egy dologban mindannyian egyezést mutatnak, hogy az Embernek fia „feltámadott”. Az Emberfia feltámadásába vetett hit a húsvéti gondolat lényegét alkotta és bizonyos értelemben ezt alkotja ma is számunkra, unitáriusok számára is.

Természetesen nem arról van szó, hogy mi a szó fizikai értelmében a halálban megsemmisülő, elporladó testi feltámadásában hinnénk, hanem abban hiszünk, amiben őskeresztény eleink is hittek! Hogy ők miben hittek, azt legjobban a keresztelésről vallott hitük és meggyőződésük világítja meg. A keresztelés alkalmával — a Keresztelő János által gyakorolt szokás szerint is — a keresztelendőt a folyó vízében teljesen alámerítették, jelölve annak, hogy a hullámsírban meghal és eltemetkezett a régi ember, akinek bűneit és régi mivoltát, miként a folyó vize a tisztátalanságot, úgy mossa el az isteni szeretet áramlása. A hullámsírból újra felemelkedő ember a szó legmélyebb értelmében új emberként halottaiból tá-

madt fel! Feltámadásról van itt is szó és ez a feltámadás egyben az élet újjászületését, ha úgy tetszik, valaminek vagy valakinek az újként való megszületését jelzi. Az evangéliumok húsvéti képeiben tehát művészi képekről van szó, mert a művészi képábrázolásban sem az a lényege a képnek, amit ténylegesen ábrázol, hanem az, amit az ábrázolattal kifejezni akar.

Dávid Ferenc is ezért választotta az erdélyi reformált papságnak és saját maga személyének címerül ezt az itt fent közölt címerpajzsot, pecsétet. Páratlan a maga nemében. Tökéletes kifejezése az evangéliumban hirdetett gondolatnak. Jól vessük szívünkbe ezt a képet, hiszen Dávid Ferenc től örököltük, mint unitárius hitünknek legközpontibb lényegét kifejező szimbólumát. Jól nézzük meg ezt a képet: az őskeresztények idején Jézust emberi alakban nem volt szabad ábrázolni. (És ez is szép unitárius gondolat.) Nem babonás félelem tartotta vissza őket az emberábrázolástól, hanem a tapasztalat. Túl sok Cézár kőbe vagy bronzba vésett szoborképét látták a bazilikában félistenként felállítani ahhoz, hogy mindent elköveszenek, hogy Jézussal ez meg ne történhessék! Nem bebalzsamozott testet, nem érzékszerveket gyönyörködtető alakot akartak Istenként kiábrázolni. Hanem a képet is az igazság jelképeként, mint eszközt akarták igénybe venni az evangéliumi gondolat jobb megértése érdekében. Jézust mindig az Agnus Dei, Isten báránya képében ábrázolták. Így áll előttünk címerpajzsos képünkön is. Benne áll az iramló folyam vízében, amely a haladó élet örök változását és örök mozgását jelképező életfolyama. Virágfűzér köti össze a golgotai kereszttel. Ez a viráglánc is a megújított élet tavaszos hírnöke, amely arról beszél, hogy a virágzást követni kell majd a termés beérésének is. És a kereszt, amely elválaszthatatlan Jézustól, mint az Isten „báránya”-tól, üres. Hiába szegezték erre a keresztre az ember fiának meggyötört és meggyalázott testét és vele együtt az új és istenibb igazságot, hiába keresed, akármilyen gyötrelmet állott is ki a meggyalázott és megalázott testet és a megfeszített és töviskoszorúval koronázott igazságot — nincs már a kereszten! Nem lehet a holtak között keresni az élő, mert már feltámadott! A kereszten a megkínzott és megalázott ember fiának teste helyett ott van diadalmat vett hitének győzelmi fehér zászlaja. Igen a diadalmas hit fehér lobogója a megüresedett kereszten! Ez a legunitáriusabb szimbólum. Ez a Dávid Ferenc-i címer unitárius keresztje.

Sokszor merült fel anyaszentegyházunkban a gondolat, hogy a kényszeregyezségekkel ránkényszerített szertartásainknak és szokásainknak unitárius revízióját végezzük el és vizsgáljuk meg, hogy a korszerű és modern unitárius teológiai elvek szempontjából nekünk van-e „a keresztről szóló teológiánk”? Nos, eme lényeges teológiai kérdéstről nem kell vitatkoznunk, mindaddig, míg hű és korszerű követői akarunk maradni az első századok unitárius kereszténységének és minden esetre egyházalapító első püspö-

künk eme teológiai elvéhez, amellyel ezt a szimbólumot az erdélyi unitárius (egyetértő) lelkészeknek s a maga saját személyének címerévé, jelképévé tette. Ugyanis a címerpajzs fölötti négy betű — STUM — annyit jelent latinul, mint Sigillum Transilvanorum Unitariorum Ministrorum. Magyarul: Az erdélyi egyetértő (unitárius) lelkészek címerpecsétje. A címerpajzs két oldalán levő F és D betű Dávid Ferenc neve latin formájának — Franciscus Davidisnak a rövidítése. Ezt a címerpajzsot mint pecsétet Dávid Ferenc minden hivatalos okmányán használta.

A Farkasréti temető őrzi egyházunk felejthetetlen emlékü lelkipásztorának, az ifjúság lánglelkű és ihletett nevelőjének, a fiatalon elhunyt dr. Iván Lászlónak sírját. Fejfájára az emlékeztető kegyelet az elhunytnak egy klasszikussá vált vallomását írta fel: „Számunkra a kereszt az élet értelmének, az önzés legyőzésének és az áldozatos élet diadalának nagy és szent jelképe!” Iván László megértette Dávid Ferencet, megértette, miként mi is értjük a fehér zászlóval ékesített üres kereszt húsvéti üzenetét: Új életre kell ébrednie az embernek. Le kell vetkőznie régi önmagát. Új életre kell feltámadnia annak az embernek, aki ma még meg tudja ölni az ő atyjafiát, az ő testvérét. Új életre kell feltámadnia annak az embernek, aki meghalt, mint áldozat. Az értelmetlenül el-

pusztult anyáknak és gyermekeknek, akik a napalm-bombák pokoltüzeiben haltak meg. Fel kell támadnia azoknak, akik a győőlet folyamában merültek el. Új életre kell ébrednie az embernek, akit megfeszítettek Vietnamban, vagy akit megaláztak Afrikában, vagy akit meggyaláztak Európában, Ázsiában vagy Amerikában. Egyszóval újjá kel születnie, fel kell támadnia az istenfiúság öntudatának szépségében és szabadságában az új embernek, aki a megüresedett kereszt diadalát hirdeti!

Húsvét van, Isten iránti hálából hangosabban megdobbano szívünk szeretetével és Dávid Ferencről örökül kapott jézusi hitünknek jövőbe tekintő látásával nézzünk fel a Golgothára. Felújjong bennünk a húsvéti lélek, látjuk az iramló élet folyamában álló jézusi valóságot, a tavaszi virágok megújulását hirdető ígérének szépségét és látjuk a megüresedett keresztet, amellyel ott lobog diadalmasan jézusi hitünknek hófehér diadalmi zászlaja és nem keressük „a holtak között az élőt”, mert tudjuk, hogy rajtunk keresztül is él!

(Részletek az *Unitárius Élet* 1967. és 1968. évi számaiban megjelent írásokból.)

† R. Filep Imre

Diether Gehrman az IARF új főtitkára

A heidelbergi, tavaly nyáron tartott IARF kongresszus és közgyűlés értékes határozatot hozott. Megszüntette az eddigi félmunkaidőben dolgozó több titkár munkakörét és főfoglalkozású főtitkárt állított munkába.

Diether Gehrman unitárius lelkész 1972. november 1-én foglalta el új munkakörét Hágában az IARF központi irodájának élén. 1929. március 5-én született. Édesapja Max Gehrman lelkész az Offenbachban, még a múlt század közepén alakult szabadelvű gyülekezetnek, a Frei-Religiöse Gemeinde-nak a lelkipásztor, aki a hitleri uralom nehéz éveiben sok üldöztetést szenvedett.

Fia, egyetemi tanulmányait a mainzi és a frankfurti egyetemeken kezdte meg, ahol pedagógiát és filozófiát hallgatott. Teológiai tanulmányait az amerikai unitáriusok két főiskolájában a chicagói és a berkeley-i teológiai fakultáson végezte el 1954—57 közötti években, utóbbi helyen nyerte el lelkészi oklevelét. Hazatérése után édesapja utóda az offenbachi gyülekezetben, 1958—1966 közötti években. Kora ifjúsága óta — utóbb feleségével, Dorle-val együtt, részt vesz előbb a szabadelvű ifjúsági mozgalomban, majd az IARF munkájában. Jelentős szerepe volt az említett években abban, hogy az NSZK különböző haladó szellemű és liberális csoportjai között jó együttműködés jött létre.

1966—67-ben cserellelkész az amerikai philadelphiai univerzalista gyülekezetben, míg ennek papja R. Gelsey ezen idő alatt Offenbachban szolgált. 1967—1972 közötti években az Egyesült Államokban New York közelében levő Pomona városában működő unitárius gyülekezetének lelkésze. 1969-ben tevékeny szerepet vállalt abban, hogy dr. Robert N. Westet választák meg az unitárius univerzalista egyház elnökévé. Említett idő óta ő képviseli az amerikai unitáriusokat az IARF végrehajtó bizottságában, ahol széles látókörű felkészültségéről és gyakorlati kérdések megoldása iránti fogékonyságáról is bizonyosságot tett. Egyhangú jelölés alapján hívta el az IARF közgyűlése új mun-

kakörébe. Amerikában töltött évei alatt ismerkedett meg közelebbről a faji kérdés fájó sebeivel és tevékeny részt vállalt a rasszizmus elleni küzdelmekben. Az ő állásfoglalása alapján tiltakozott az IARF elnöki tanácsának január elején tartott ülése a Vietnami Demokratikus Köztársaság területének kíméletlen amerikai bombázása ellen.

Az IARF új főtitkára március hó folyamán látogatást tett Csehszlovákia unitárius és huszita egyházainál, valamint Magyarország és Románia unitárius egyházainál, hogy megismerje e három szocialista államban levő egyház életét, melyeknek a XVI. századba visszanyúló haladó hagyományai már tanulmányai rendjén megismerkedett.

Magyarországi látogatásáról lapunk legközelebbi számában részletesen beszámolunk.

*Kedves Olvasóinknak Istentől áldott
kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk*

Tanácsválasztások küszöbén

Április 15-én, néhány nap múlva urnák elé járul hazánk hétmillió választópolgára, hogy az elkövetkező négy évre több tízezer tanácstagot válasszon a helyi tanácsokba.

A választási előkészületek már régóta folynak, de a nagy nyilvánosság számára a nyitányt a Hazafias Népfrent Országos Tanácsának február 9-én megtartott ülése, illetve a Hazafias Népfrent február 25-én a választókhöz írt levele jelentette. Mindkettő közös feladatainkról szólott, az előttünk álló sok tennivalóban való együttes részvételről, vagyis annak még fokozottabb felismeréséről, hogy hazánk minden egyes polgára a maga munkahelyén szocialista társadalmunk hűséges építője lehet, illetve kell hogy legyen, mivel azt akarjuk, hogy népünk tovább haladjon előre a felszabadulásunk óta követett úton. A Hazafias Népfrent politikája tehát egyértelmű és világos: a kulturális és gazdasági felemelkedés további biztosítása s ebben hazafiúi kötelességtől és a népünk iránti szeretettől indítva természetesen vesz részt hazánk minden becsületes dolgozója, vallásos és nem-vallásos beállítottságúak egyaránt.

A magyarországi egyházak, köztük a Unitárius Egyház vezetői, lelkészei, presbiterei és hívei a Hazafias Népfrent keretében, fórumain, békegyűlésein, társadalmi megmozdulásain, a közös ügy szolgálatát célzó akcióiban nagy számban és tevékenyen részt vesznek, hallatják szavukat, elmondják véleményüket s azok meghallgatásra találnak, formálják a közvéleményt, vagyis elősegítik a Hazafias Népfrent politikájának érvényre jutását, népünk felemelkedését, kultúrájának még erőteljesebb gyarapodását s gazdaságának további erősödését. Egyházainknak ez a következetes és népünk érdekében való hűséges munkája legutóbb éppen a Hazafias Népfrent Országos Tanácsának február 9-én tartott ülésén kapta meg a méltó elismerést Kádár Jánosnak, az MSZMP első titkárának felszólalásában. Ebből idézzük az alábbi nagyon jelentős mondatokat: „... a Horthy-rendszerben az egyházak nem voltak azonos helyzetben és a vallásszabadság sem volt korlátlan. Az egyházak között volt hegemon helyzetben levő, visszaszorított és üldözött egyház. A népi Magyarországon a hitélet szabad, és vallásszabadság van abban az értelemben is, hogy biztosítottak a vallási élet minden megnyilvánulásának törvényes és egyéb feltételei; biztosítva van az emberek lelkiismereti szabadsága, és vallási meggyőződése miatt senkit semminemű hátrány nem érhet.” Nyilvánvaló, hogy az a politikai vonalvezetés, amely hazánkban ma érvényre jut, megteremtette és ezután is megteremti egyházaink számára a közös munkálkodás igen sokféle útját-módját, lehetőségét. Annál is inkább állíthatjuk ezt, mert — s ezt Kádár János külön is hangsúlyozta — hazánkban a munkásosztály államvezetési elve és annak gyakorlati alkalmazása megteremtette a parasztság az értelmiség és a kispolgárság számára a jobb életlehetőséget. De ugyanez a munkásosztály megteremtette az egyházak működéséhez, tevékenységéhez is a lehetőséget. A munkásosztály nem önmagának, hanem hazánk minden dolgozójának, egyházunk híveinek is az új, a szebb a szocialista Magyarországot akarja megteremteni, mindannyiunk közös munkájával. E közös munkásosztály az önzetlenség és az áldozatkészség szellemét vitte és viszi bele az államvezetés gyakorlatába, s amikor a Hazafias Népfrent keretei között hazánk minden dolgozója megtalálja a közös ügy szolgálatának nagyszerű munkaterületeit, az önzetlenségnek és az áldozatkészségnek a szelleme válik elevenen ható erővé, előre vivő lendületté mindannyiunk életében. Úgy is mondhatnók ezt, az egyház nyelve-

zetét használva, hogy addig nem üdvözülhetek én magam, míg vannak elkárhozott lelkek; vagyis nem lehet teljes az egyik ember öröme, míg a másik ember lelke telve van szomorúsággal; nem érezheti tiszta lelkiismerettel és nyugodt lélekkel egy összkomfortos nagy lakás jól berendezett kényelmét annak lakója, míg sokan mások lakásra várnak s amíg egy szobában többen szoronganak. A Hazafias Népfrentben mindannyian ott vagyunk, ott kell lennünk s nyitott szemmel kell meglátnunk az előre mutató tendenciákat, a jól dolgozó embereket, a hűséges szolgálattevőket, a tiszta kezűeket és az egyenes beszédűeket, és azon kell lennünk, hogy ezek reflektorfénybe kerüljenek, példaadásuk követőkre találjon. A Hazafias Népfrentben, vagyis széles e haza minden munkaterületén meg kell látnunk a visszahúzó erőket, a mi közös nagy családjunk, népünk jobb életének munkálását akadályozó visszahúzó erőket, azokat, akik csak „szájukkal dicsérik az Urat”, de a munkálkodásban hanyagok, a nép javait pazarolják, s ezek ellen fel kell vennünk a harcot.

Unitárius egyházunk szép tradíciót örökölt át a mi számunkra. Azt a tradíciót, hogy az egyházi szolgálat, az egyházhoz való tartozás népünk fokozottabb szolgálatára való alkalmasságunkat hivatott előmozdítani — tehát nem az elkülönülést népünk, nemzetünk sorskérdéseitől és mindennapi munkájától, hanem éppen azoknak hűséges vállalását. Ezért kell jelen lennünk és ezért lehetünk jelen a Hazafias Népfrent politikájának munkálói között.

Az április 15-én megválasztandó tanácstagok között ott lesznek a különböző egyházak lelkészi és világi munkásai közül igen sokan, mint ahogy a népfrentbizottságokban is számosan tevékenykednek. Itt csak unitárius részről Bartók Béla főgondnokunkat említjük, aki a XI. kerületben a kerületi Népfrent elnökségének a tagja és a kerületi Helytörténeti Bizottság vezetője.

Híveinket arra kérjük, hogy a közelgő tanácsi választásokat és annak fontosságát jelző politikai aktivitásban, ennek az aktivitásnak elevenen tartásában vegyenek részt mindannyiunk jól felfogott érdekében; támogassák a Hazafias Népfrent széles körű munkáját a választások lebonyolításában s április 15-én, a választás napján szavazzanak a jelölő gyűlések megfontolt munkája nyomán listára kerültek közül a legalkalmasabbakra, hogy aztán négy éven keresztül érettünk és népünkért, természetesen velünk együtt, végezhessek felelősségteljes munkájukat, hogy épüljön fel az új, szebb, a szocialista Magyarország!

AZ INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR RELIGIOUS FREEDOM ELNÖKI TANÁCSÁNAK 1973. JANUÁR 14-ÉN R. NIXON AMERIKAI ELNÖKHÖZ INTÉZETT TILTAKOZÓ TÁVIRATA:

„Elnök Úr!

Alulírottak az IARF elnöki tanácsának nevében mélységes felháborodásunknak adunk kifejezést az Észak-Vietnam elleni állandó bombatámadások miatt és az emberiség nevében kérjük, hogy ennek a borzalmas eljárásnak vessen véget.”

John Kielty, elnök, Anglia
Heinz Schlötermann, alelnök, NSZK; Hans Crucek,
Hollandia; Diether Gehrman, főtitkár, USA

A HIT JELKÉPES NYELVEZETE

Irta dr. André Gounelle a montpelleri protestáns teológiai fakultás professzora, aki részt vett az IARF heidelbergi kongresszusán. Megjelent az „Évangile et Liberté” c. franciaországi haladó szellemű szemlében.

Azt a protestáns liberalizmust, melyhez mi is tartozunk, a teológia „símbolo-fideizmus”-nak nevezi, ami lényegében azt jelenti, hogy számunkra a hit símbólumokban, jelképekben fejeződik ki. Valóban, szerintünk a hitelvek, dogmák, rítusok és minden vallásos gyakorlat jelképes értelmű. Véleményünk szerint a jelkép az egyetlen nyelvezet, amely megfelel a vallásnak. Tillich is ezt vallja: „A vallás nyelve a símbólumoké, a hit másképp nem tudja kifejezni magát s jelképeit semmivel sem lehet helyettesíteni. A Végtelent csak símbólumokkal lehet megközelíteni...”

A jelkép többféle értelmezésű lehet. Mást ért alatta a művész, a matematikus vagy a teológus. Próbáljuk hát meghatározni lényegét.

A jelkép olyan valami, ami másra utal, mint ami önmaga, vagyis túlmutat saját konkrét valóján. Íme egy pár példa: A zászló nem csupán esetlegesen összecsavart vászoncsíkok együttese. Sokkal több, mert egy nemzet közösségét, hadseregét, hazát jelképez, a maga történelmével, küzdelmeivel és eszményképeivel. Egy szobor vagy egy halotti emlékmű nem csupán rideg mész-kő vagy márványdarab, mert fizikai valóságán túlmutatva ugyanazt az érzést kelti bennünk mint egy fából összerótt kereszt, melyre rápillantva rögtön a Golgothára emlékezünk. Ugyanígy egy doboz csokoládé vagy cukorka lehet egyszerű csemege, de lehet több is annál. Ha kedves személytől kaptuk azt, akkor mélyebb jelentőséget és értéket nyer, mert arra mutat, aki szívünkhöz közel áll. Jelképpé válhat a cukorka is mert érzélem hordozójává lesz.

Jelkép lehet egy eszme, érzélem, cselekvés vagy személy is. Gondoljunk Romeo és Júliára, Jeanne d'Arc-ra vagy Gondhira. Egyikük sem pusztán egy-egy történelmi alak, hanem személyük egyben símbólum is, akikben valamilyen eszme vagy érzélem testesült meg.

A jelképhez nagyon hasonlítanak az egyszerű jelek mégsem szabad azokat összetéveszteni, mint ahogy általában sokan megteszik azt. Az ABC betűi vagy az út menti eligazító táblák hangsúlyozttan jelek, jelzések. Ezek is kifejeznek vagy leírnak valamit. A betűkkel rögzítünk egy gondolatot vagy körülírunk egy tárgyat. A közlekedési táblák figyelmeztetnek egy útkanyarra vagy megállásra szólítanak fel. De a jelek mindig önkényesek és mesterségesek, céljuk és rendeltetésük meghatározott de ugyanakkor közmegállapodással fel is cserélhetők másra. Így szüntették meg pl. 1941-ben a gótírást, felváltva azt latin betűkre. A símbólum valami mélyebb realitást fejez ki, azon nem lehet változtatni, vagy egyszerű döntéssel helyette újat alkotni. Szigorú viszony és kapcsolat áll fenn a jelkép és aköz, amit kifejez. Nem véletlen pl., hogy Gandhi élete és életideálja egy nép símbóluma lett. A jelkép egy olyan realitásra utal, amelyet önmagában hordoz. A jel egy ismert fogalomra hivatkozik, de nem segít azt jobban megismerni. A jelkép gazdagabb tartalmú s a fogalmak mélyére mutat. Hivatkozzunk itt Mozart vagy Rubens művészetére, melyek valami olyant is közölnek velünk alkotóikról, amit különben nem ismerhetnénk meg.

Vallásos símbólumok is vannak. Ezeknek segítségével fejezzük ki hitelményeinket és ez irányú tapasztalatainkat. Istent sem látni sem tapintani nem lehet; ugyanígy nem elemezhetjük lényét a tudomány eszközeivel és módszereivel. Isten kívül esik érzékszerveink határain. Hogyan fejezzük ki azt a valóságot, amelyet mindezek ellenére érzünk, sejtünk?

Rá vagyunk szorulva megszokott szavainkra és emberi gyakorlatunkra. A vallásos élmény arra kényszerült, hogy láthatókkal fejezze ki a láthatatlant, véges eszközökkel a végtelent.

Csak két lehetőség van. Vagy hallgatni, nem mondani semmit Istenről, miként azt Buddha hívei teszik, teljes némaságba vonulva lénye, személye előtt — avagy s ez a judeo-keresztény megoldás, beszélni Istenről, de annak tudatában, hogy a használt fogalmak, tanítások mind-mind símbólikus értelműek. Ezáltal ki lehet fejezni azt, hogy Isten jelen van e világban, de ugyanakkor különbözik is attól. Ezért idéztük Tillichet „Egyedül a jelképes beszéd fejezheti ki az Abszolútumot...”

Bár a reformáció sok jelképet visszautasított ma is sokat használunk. Önként adódik a kérdés: minden símbólum egyforma érték? Minek alapján határozhatjuk meg, hogy melyik igaz és melyik hamis? Le kell szögeznünk, hogy minden létező kapcsolatban van Istennel, az örök Teremtővel. Elméletileg tehát bármi jelképezheti Őt, hisz minden Őreá utal, mutat. A gyakorlatban még sincs egészen így. Számítalan olyan dolog van a világban, amely semmit nem mond nekünk Istenről. Ez nem azoknak a hibája, hanem a miénk — nem a dolgok lényegétől függ, hanem tőlünk, a mi fogékonyságunktól s attól a kultúrától, amelyhez tartozunk. Egy viharok vagy napfogyatkozásnak nem ugyanaz a hatása a mai emberre, mint az őseberre volt. Egy intellektuel vagy művész különbözőképpen fogja fel Isten jelenlétét. Egyéneként és koronként a símbólumok változhatnak s bár visszautasítjuk úgy a „szent” mint a „profán” meghatározásokat, elismerjük, hogy a jelképek nem egyforma értékűek.

Sabatier mondotta „A jelképnek őszintének kell lennie, vagyis az érzélem ne különbözzék a képtől és viszont.” A jelképnek valamit fel kell ébresztenie bennünk, meg kell mozgatnia bensőnk. Sok haladó símbólum található ma is az egyházi gyakorlatokban még sem lehet azokat önkényesen elhagyni vagy felcserélni. Egy jelkép akkor megfelelő, ha pontosan tükrözi azt az eszmét, amelyet símbolizál.

A símbólumok nem egy síkban mozognak. Vannak olyanok, melyek jobbak másoknál; így ítéljük meg ma. Példának okáért, az Újtestamentum sokkal gazdagabb és mélyebb jelképeket tár elénk, mint az ausztráliai bennszülöttek animista vallása. A tékozló fiú példázata emelkedettebb eszmét nyújt mint egy bármilyen szépen faragott fétis. Vannak jelképek, melyek őszintén szólva ügyetlenek. Ilyen a bosszúálló és haragvó Isten fogalma, amely az erőt és szenvedéves isteni szeretetet akarná kifejezni, de helytelen módon teszi azt. Legfontosabb feltétele a jó símbólumnak, hogy túlmutasson önmagán. Amint említettük, a hit jelképek által beszél. Másképp nem is teheti, mert ez az egyetlen kifejezési forma, amelylyel rendelkeznek. De ugyanakkor tudatában kell lennie, hogy azok a tárgyak, képek és fogalmak, amelyeket használ, csak megközelítő jellegűek. Egyrészt jelképeket használ, hogy érzékeltessen valamit Isten lényéből — másrészt hangsúlyoznia kell, hogy mindez csak hibás és szegényes meghatározója Istennek. Adnak ugyan valamilyen képet a Végtelenről, de ezek nem tökéletes eszmék, sőt bizonyos fokig tévesek. Így a símbólikus nyelvezetben van egy örök feszültség, egy bizonyos fajta ellentmondás és egy állandó polémia.

Azt mondjuk, hogy Isten király, pásztor, Atya. Ez igaz, de egyidőben téves is, mert Isten egészen más, mint szószerinti értelemben egy király, pásztor, vagy atya. Ezek a fogalmak nem fedik teljesen az ő lényét. Ellentmondásos, de úgy van, hogy egy jelkép csak akkor jó, ha tudatában vagyunk annak, hogy az rossz. Csak akkor tölti be hivatását, ha nem téveszthető össze azzal, amit símbolizál, ha senki sem veheti ezt szószerinti értelemben és jelentésben. Isten felette áll és túlnő minden megjelenítési for-

Virrasztó az „alvó” kerületben

(Választás előtti beszélgetés Palatka József egyházi tanácsossal, a XVII. kerületi Tanács Gazdasági és Várospolitikai Bizottsága elnökével.)

Remélem nem haragszanak meg a XVII. ker. lakói az „alvó” jelzőért. A szót egy kerületbelitől hallottuk, attól a kedves nyugdíjas bácsitól, akinél az Általános Vegyiművek buszmegállója iránt érdeklődtünk a 176-os járaton, amikor Palatka József bátyánkhoz utaztunk egy kis beszélgetésre. Az elnevezés eredetét is megtudtuk: a lakosságnak majdnem fele (51 000-ből 22 000) csak aludni jár haza, mert más kerületben dolgozik. Egyébként pezsgő élete van a főváros területileg legnagyobb, lélekszám szerint azonban legkisebb kerületének. Lakói szeretik a szépet és ez meglátszik házuktáján is. Mindennek pedig egyik legfontosabb mozgatórugója a Hazafias Népfront. Felbátorodtunk a szíves tájékoztatáson és a Kecel utca holléte, utunk végcélja iránt is érdeklődtünk.

A Kecel utcában — mondja szíves felvilágosítónk —, lakik egy lelkes polgár, a Hazafias Népfront agilis tagja. A mellett híres kertészkedő ember is...!

— Ismernek az emberek — ezt már Józsi bátyánk mondja —, mert sokat dolgozom a kerületért és nagy öröm számomra, hogy erre a munkára lehetőségem is van. A Hazafias Népfront nagyszerű lehetőséget ad arra, hogy a lakosság ötletei, építő javaslatai, gondolatai eljussanak az illetékesekhez és valóra váljanak. De nagyszerű lehetőség arra is, hogy államvezetőségünk intézkedései, azoknak kerületi vonatkozású összes részletkérdései megvilágítást nyerjenek a tömegek előtt. Fontos és jó, hogy az emberek megértésük azoknak célját és törekvéseit.

— Túlságosan elméletinek hatnak ezek a megállapítások — mosolyog Józsi bátyánk —, de lássuk ezt

a tények fényénél. Itt van ez az utca — mutatott saját utcájának hepe-hupás-gödrös autórugó-veszejtő talajára. — Indítványoztuk, hogy az építkezéseknél kikerülő kavicsos hordalékkal tegyük egyenletessé. Indítványunkat örömmel fogadták és hamarosan rendezett utca várja a hazajárókat. De ugyanez a kezdeményező készség jellemezte a Hazafias Népfrontot a Dózsa Kultúrotthon építésénél, a strandfürdő létesítésénél, a rendelőintézet terveinek bővítésénél stb.

Közben bekerültünk sétánkból Palatka József atyánkfia portájára, ahol a régi háziasszonyok hagyományait őrző, meleg szívű felesége üdvözölt bennünket és kedvessége mellé tálalta a hideg időben oly jóleső forralt bort. — Saját termés —, tette hozzá mosolyogva és megint kitűnő alkalom adódott, hogy Józsi bátyánk egyetlen szórakozásáról, a kertjéről beszéljen. De a maga öröméből sem felejt ki, hogy a népfront kezdeményezésére a kerületi tanács a legszebb kertek jutalmazására díjat tűzött ki és a legjobbak között az ő kertje is elismerésben részesült.

Es máris a Hazafias Népfront tevékenységénél vagyunk megint. Elmondja Józsi bátyánk, hogy a tanács rendeletéből, az új építkezések érdekében fel kellett számolni néhány kis családi házat. Természetes, hogy mindenki ragaszkodott a magáéhoz és sokan nem értették meg a rendelkezések lényegét. A Hazafias Népfront a kerület országgyűlési képviselője, dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök kezdeményezésére megbeszélésre hívta össze az érdekelteket, ahol szakemberek világították meg számukra a rendeleteket, magyarázták meg a kártérítések módját és mértékét s egyre kevesebb lett az elégedetlen hang és nagyobb a megértés.

Elnézem a halk szóval beszélő Józsi bácsit. Úgy-szeretettel, fáradhatatlan munkakedvét az egyházi életből már jól ismerjük, de most még kedvesebbé, színesebbé válik az összkép róla. Valahogy a falvak egykori virrasztói, órállói jutnak eszembe. Elindult az udvarhelymegyei falujából, lassú szívós munkával küzdötte fel magát és mint egy építési vállalat revizora vonult vissza a tényleges munkától. Ma már nyugalomban van. Súlyos szívbetegségen esett át, de mint meséli, a balatonfüredi szívkórház orvosai gondos ápolásának köszönheti, hogy újra a közösség szolgálatában tölti napjait. Elmondotta, hogy évtizedek óta részt vesz egyházunk legfelsőbb testületének, a Zsinati Főtanácsnak munkájában, és tagja a végrehajtó szervnek, az Egyházi Képviselő Tanácsnak is. A kétféle munka nem okoz kettősséget, mert állandóan felelősséggel élt és dolgozott másokért, azért a szent célért, hogy emberi életsorsok egy kissé jobbak, gazdagabbak és boldogabbak lehessenek. Ezért a szép célért, ezért az órállásért is kívánunk sok szeretettel eredményes munkát Józsi bátyánknak és kívánjuk Isten áldását reá, hogy épülő-szépülő hazánkban minél többet használhasson az embereknek.

Szász János

mán, amelyet valaha is alkottunk róla. A krisztusi kereszt is magában hordja saját gyengeségét és tagadását. Ezért jó jelkép. Emlékeztet Jézusra a történelmi emberre, akit hordozott s így mutatja meg annak a másik életnek az igazát, amely már nem a konkrét, történelmi ember személyében él, hanem azében, akit ő képviselt s akit Atyjának nevezett.

A hit két veszélynek van kitéve; az orthodoxiának és a bálványimádásnak. Előbbi abszolút értékeket akar hirdetni s nem jelképként, hanem mint az isteni realitások pontos meghatározását, feledvén, hogy Isten mindenkor ezek mögött és fölött áll. Az orthodoxia nem tiszteli Istennek transcendens voltát. A

bálványimádás nem tesz különbséget a szimbólum és az általa kifejezett vagy jelzett valóság között. Itt a jelkép magának Istennek a helyét foglalja el. A primitív ember nem bálványimádó, ha tudja, hogy az a görcsös fatuskó, mely előtt áldozatot hoz, csak mutat valamire, valakire, aki meghaladja azt; bálványképét. Aki a Lélek-Istenben hisz, annak tökéletesebb a jelképe, de ha ő is szószerint veszi azt, ha elfelejti, hogy ez is csak megközelítés — ő maga is bálványimádásba esik. Hogy elkerülje e veszélyt a hit nem lehet rabja saját képzeletének s egy pillanatra sem adhatja fel lényegét, a kritikai szellemet.

Fordította: Bajor János

NAGYPÉNTÉK

Ítéleteidben változhatatlan, bölcs és igaz Isten! Megdöbbenve állunk a kereszt lábánál, melyre a szeretet, a jóság, az élő hit tiszta lelkű emberét, a Te legjobb gyermekedet feszítette fel a hatalmát féltő durva erőszak és a fanatizmusában elvakult tömeg-örület.

Jóságos Atyánk! Feltör lelkünkben a fájdalom, a keserűség panasza, s kétségbeesetten kérdezzük: hát az igaznak, a legjobbnak is kínos halál a bére itt a földön? S könnyeborult szemünk előtt megjelenik az ő vékony szelíd arca, amint Hozzád imádkozik másokért a halál közeledtén is: „Bocsáss meg nekik, Uram, mert nem tudják mit cselekednek!” és a Te bölcsességbe vetett rendületlen hittel suttogja: „Atyám, a Te szent kezeidbe ajánlom lelkemet!”

Elámulunk az élő hit ily magasztos megnyilatkozásán és megszegyenülten, keserű könnyeket hullatunk Péterrel gyöngeségünk, méltatlan kétségeink miatt. Gondolatban elkísérjük őt csodálatosan rendkívüli életútján. Két út állott előtte: az egyik az egyéni bol-

dogulás napfényes, örömvirágos széles útja; a másik keskeny, meredeken felfelé ívelő ösvény, melynek sziklás lejtőin nem nyílnak boldogság-virágok, de annál több tövise a megpróbáltatásoknak. Fel a magasba ível ez is, de ennek végén a kereszt vár rá a Koponyák hegyén...! És Ő a keskeny utat választotta, hogy tanításainak igazságát és a Beléd vetett hit győzhetetlen erejét igazolja. Megremeg a lelkünk, nyugtalanul keres megnyugvást a szomorú emlékek temetőjében, hiszen mi is gyakran járjuk a lelki és testi szenvedések keskeny ösvényét.

Oh, segíts Atyánk, hogy ilyenkor Őt lássuk magunk előtt és az Ő példájából merítsünk hitet és erőt a méltatlan bánások elviselésére. Segíts Atyánk, hogy szenvedéseink között lelkileg megerősödjünk és bűneinkből újjászülessünk. Kapcsolj össze a tűrő szeretet szent érzésével, hogy lehessünk testvérek, a Te gyermekeid.

Györfi István

A népek közötti barátság elmélyítése

Az Országos Béketanács a Parlamentben ülést tartott. Az országos tanácskozás célja a tavaly végzett munka értékelése és az idei év pontosabb feladatainak a meghatározása volt.

Sebestyén Nándorné főtitkár beszámolójában értékelte az Országos Béketanácsnak a Béke-világtanács célkitűzéseivel összhangban álló munkáját. Hangsúlyozta, hogy a vietnami szolidaritási mozgalmat az új helyzetnek és az új feladatoknak megfelelően kell tovább fejleszteni. Még hosszú út vezet a tényleges, szilárd indokínai béke megteremtéséhez.

Értékelte a beszámoló az Országos Béketanács nemzetközi kapcsolatait, melyek egyre szerteágazóbbak.

Örömmel idézzük a beszámoló alábbi megállapítását: „Az elismerés és a köszönet hangján kell nyilatkoznunk a magyarországi egyházak békemunkájáról is. Az egyházak minden fontos akciónkban részt vettek, s a lelkészek a templomok szószékein, más összejöveteleken hangot adtak egyházuk békeakarátának. Segítette céljaink valóra váltását az egyházak nemzetközi tevékenysége és sajtómunkája is.”

Az 1973. év fontos feladata a Moszkvában megrendezendő Béke-világkongresszus előkészítése. A kongresszus jelszava is tükrözi azt, hogy a béke-világmozgalom történetének legjelentősebb és egyetemes jel-

legű kongresszusáról van szó: „Világkongresszus a békéért, a nemzetközi biztonságért és a nemzeti függetlenségért.”

A beszámolót követő vitában elsőként Kállai Gyula, a Hazafias Népfront országos elnöke szólalt fel. Olyan időben tartjuk tanácskozásunkat — mondotta — „amikor a nemzetközi életben kedvező folyamatoknak lehetünk szemtanúi. A Szovjetunió, a szocialista tábor, a haladó emberiség küzdelme nyomán a nemzetközi élet több évtizedes problémáját sikerült megoldani. Megállapíthatjuk, hogy erőnkhez mérten mi magunk is hozzájárultunk a győzelmekhez, a kedvezőbb légkör kialakításához.” Európában biztató folyamatoknak, fontos tanácsadásoknak lehetünk szemtanúi. Elítéljük azonban a líbiai polgári utasszállító repülőgépet semmivel sem igazolható lelövését és továbbra is szolidaritásunkról biztosítjuk a béke és haladás mellett elkötelezett arab népeket.

Az ülésen számos felszólalás történt. A tömegszervezetek, gyárak, termelőszövetkezetek és az egyházak képviselői egyaránt helyeselték és méltányolták a tavalyi évben végzett munkát és segítségüket ajánlották fel az 1973. évi gazdag program megvalósításához.

Az ülésen egyházunk képviselőjében püspökünk vett részt.

A Fővárosi Tanács elnökének tájékoztatója

A napilapok is hírt adtak arról, hogy Szépvölgyi Zoltán a Fővárosi Tanács elnöke február 5-én találkozóra hívta meg a budapesti vezető egyházi személyiségeket, akiknek az időszerű városfejlesztési kérdésekről adott érdekes és tartalmas tájékoztatót.

Az előadás utáni eszmecsereben felszólaltak dr. Bánk József római katolikus megyéspüspök, Szamosközi István református püspök, D. Káldy Zoltán evangélikus püspök, dr. Ferencz József unitárius püspök, Palotai Sándor a Szabadegyházak Tanácsának elnöke, dr. Seifert Géza a Magyarországi Izraeliták Országos Képviselőtanácsának elnöke, dr. Timkó Imre görög katolikus káptalani helynök, dr. Berki Feriz görögkeleti

orthodox helynök, dr. Semptey László római katolikus általános érseki helytartó.

A találkozón részt vettek Kelemen Lajos a Fővárosi Tanács általános elnökhelyettese, dr. Hantos János elnökhelyettes, Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, dr. Trautmann Rezső a Hazafias Népfront Budapesti Bizottságának elnöke, Turai István fővárosi egyházügyi tanácsos. A találkozón számos katolikus és protestáns egyházi vezető vett részt a felszólalókon kívül. Szépvölgyi Zoltán tanácselnök az eszmecsere után fogadást adott a találkozó résztvevőinek.

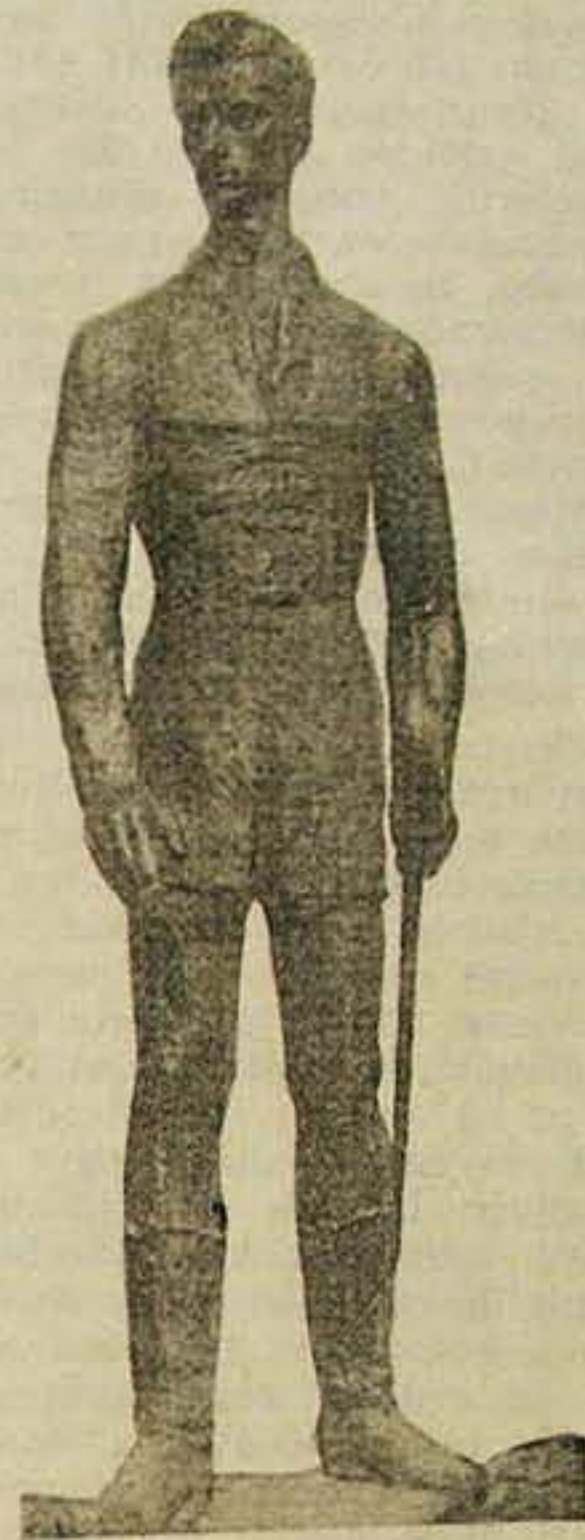
PETŐFI

Sánta Ferenc író „Egy nép szószólója” c. emlékezik Petőfiről a kolozsvári „Korunk” c. szemle 1973. januári számában. Írása bevezető sorait közöljük az alábbiakban:

A képességét dicséri, ha egy húszesztendős fiatal-ember az ország irodalmi közvéleményének a figyelmébe kerül. De igen nagy tehetséget kell feltételeznünk és újszerűséget is, ha a szerkesztőségek és az irodalmi szalonok világán túl, az ugynevezet középosztály is kötelességének tekinti ismerni őt, vitatkozni művészetéről és megvásárolni több kiadásban a könyveit. Mindez, ha nem is túl gyakori jelenség a költészet történetében, nem is szokatlan. Mindannyian ismerjük a példát, hányan szaladtak fel ily életkorban a halhatatlanság egére örök fényű csillagnak.

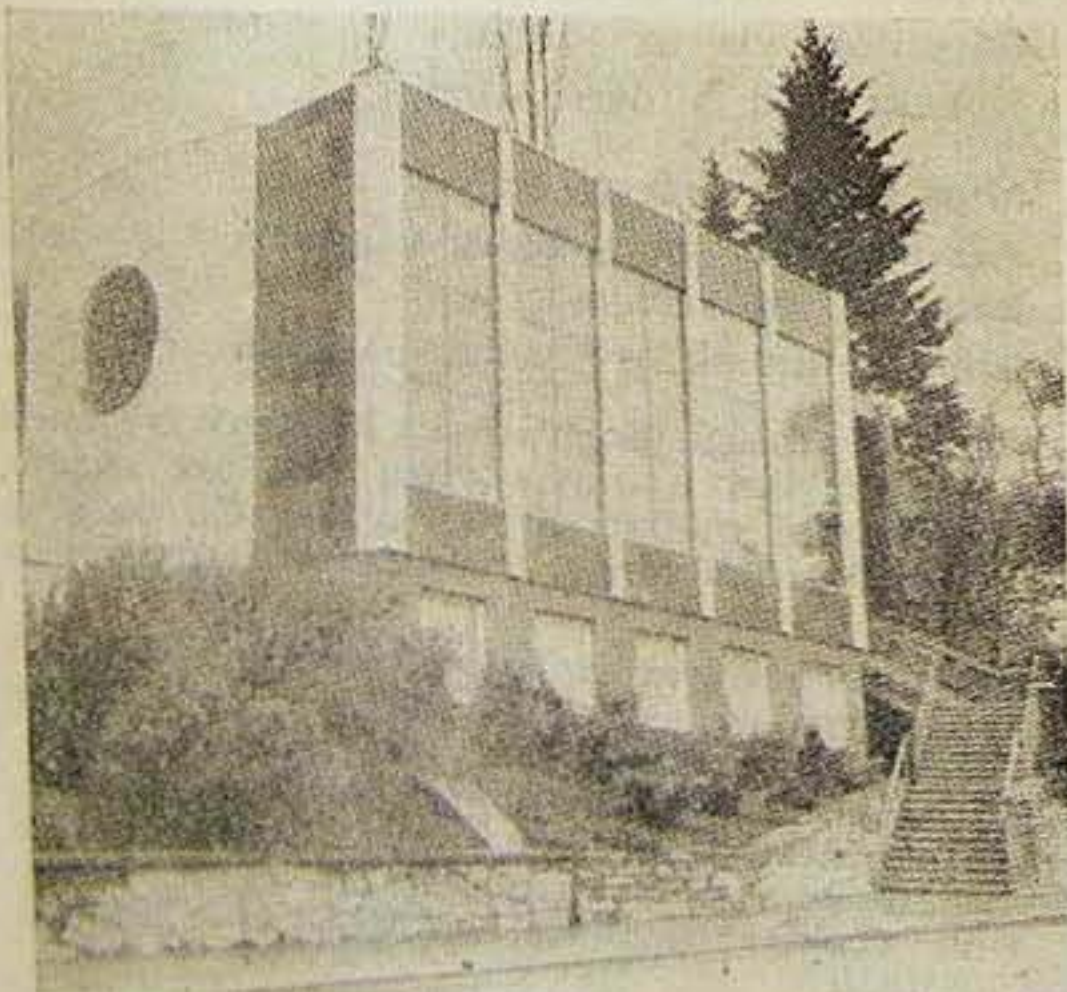
De arra már nehéz hasonlót találni — magam nem is leltem —, hogy egy költő huszonkét vagy huszonhárom esztendő korára egy egész nemzet előtt ismert legyen. Hogy költeményeit a földművelő parasztok, a halászok, a fuvarosok, a betyárok és vándorló mesterlegények is betéve tudják, alkalomadtán elszavalják, és ha úgy tetszik, énekeljék is. Ez a felelmes dolog Petőfi Sándorral megtörtént. Az ő költészete volt az, amely még életében — mint írtam egészen ifjú korában — egy egész nemzet közkincsévé vált. S bár a nemzetbe földesúr, bankár és kereskedő is beletartozik, ez esetben mégis a köznép szolgáltatja a csodát, mert java-részt írástudatlan létére volt képes felfigyelni ezekre a versekre, és aztán hallomásból meg is tanulni őket. Költőnek és népnek ily gyors és maradéktalan azonosulása egyként készlet meghatott alázatra és tiszteletra mind a két fél irányában, milyen óriás kell, hogy legyen a költő, ha tehetsége ily messzire és mélyre sugárzik, s milyen nyitott lelkű és értelmű minden szépre és igazra a nép, ha azonnal magába foglalja azt. Ezzel végeredményben a nemes közhelyet fogalmazzuk meg: a művészet lényegéből fakadó törvény érvényesült, vagyis az író ígét hirdet. Az emberek pedig éhesek az igazságra. Ez ennek a sikernek a magyarázata, az ismert szabályok szerint. De Petőfi Sándorról szólva van, ami több és más ennél. S amint gondolkodom fölöttem, látom, hogy tulajdonképpen ez is milyen egyszerű. Miként a nagy igazságok magától értetődőek.

Petőfi élete utolsó éjszakáját Székelykeresztúron töltötte, amint ez a krónikákból közismert. Ez adta a gondolatot Márkos András, sajnós fiatalon elhalt tanárnak és szobrászművésznek, hogy Petőfi alakját szoborba álmódja és azt Székelykeresztúr városának ajándékozza. Márkos Bandi, ahogyan mi ismertük éveken át Budapesten tanult, az egykori unitárius főiskolás diákokthon lakója volt s így lapunk olvasói közül sokaknak személyes ismerőse volt. A szobor leleplezése jan. 21-én va-

sárnap de. történt a város főterén, sokezer ember jelenlétében, amint erről a Bukarestben megjelenő „Előre” c. magyarnyelvű napilap beszámol. Bedő Gyula a vendéglátó város polgármestere mondotta üdvözlő beszédében: „A mai keresztúriak szívük mélyén őrzik a nagy forradalmár költő emlékezetét, ezért halálával gondolnak az egykori székelykeresztúri tanáremberre, Márkos Andrára, aki Petőfi Sándor szép bronzszobrával ajándékozta meg a várost. A szobrot Fazekas Lajos Hargita megye pártbizottságának első titkára leplezte le.” Ezután néma csend következett — írta az Előre c. lap beszámolójában Bölöni Sándor — a szemlélődés perce, amikor a tömeg a költő szemébe tekintett, a világszabadság ügyéért, az utolsó nagy csatába induló, hatalmas tüzek-től izzó Petőfi Sándor szemébe — aki talán nem is halt meg a szomszédos Fehéregyházán, hiszen éreztük itt van, itt él közöttünk, s él mindenütt a világon az őt ünneplő emberek emlékezetében.” A szobor talpazatát elborították a különböző szervek koszorúi, köztük az alkotó művész két testvérének és családtagjainak virágai is. A szobrot néhány héttel később Martin Ferenc a Magyar Népköztársaság bukaresti nagykövete is megkoszorúzta, amint erről a hazai sajtó is megemlékezett.

Petőfi emlékezete örökké él.

AZ IDAR-OBSERSTEINI SZABADELVŰ GYŰLEKEZET TEMPLOMA ÉS GYŰLEKEZETI TERME. LELKESZE HANS GÜNTHER VOGEL RÉSZT VETT A HEIDELBERGI KONGRESSZUS NEGYEDIK BIZOTTSÁGÁNAK MUNKÁJÁBAN

Petőfi unitárius előfutára

Tíz esztendővel volt idősebb Petőfi Sándornál Szentiványi Mihály, aki 160 évvel ezelőtt, 1813. május 30-án a maroszéki Nyáradgálfalván született. Gyermekéveit a Nyárad szelíden folyó szöke vize mellett a Bekecs alatt elterülő völgyben töltötte. Hatéves korában apja Székelykeresztúrra viszi az ország első népi kollégiumába, amelyet azért neveztek már akkor a nép kollégiumának, mert valóban maga a nép, a környékbeli székely községek kultúrára szomjas népe építette minden hivatalos segítség, felülről jövő támogatás nélkül, hogy legyen hol magasabb műveltségre taníttassa gyermekeit, s ne keljen ezért idegenbe mennie, mert azt már anyagokban nem bírta volna. E kollégium falai közül indul el Szentiványi igazi életútja, itt szívja magába azt az eszmeiséget, ami később egész munkásságát irányítani, jellemezni fogja.

Innen Kolozsvárra, az unitárius kollégiumba került és ott nemsokára tagja lesz az ifjúság akkor már híres olvasó egyesületének. Itt kezdi meg irodalmi működését, előbb kisebb elbeszélésekkel, majd színdarabokkal és hírnevet biztosító éles metszésű bírálatokkal. Már első versei bírálója aranyosrákosi Székely Sándor a költőpüspök, a népköltészet elavult formája megújítójának, az új magyar líra elindítójának mondja. A kollégium elvégzése után jogot tanul Marosvásárhelyen. Ügyvéd lesz és az ifjúság körében oly nagy a tekintélye, szemlélőnek őt küldik az 1832. évi pozsonyi országgyűlésre, ahol megismeri Kossuth Lajost is. Később a kolozsvári irodalmi kör tagja. Miután megnyílt az erdélyi országgyűlés, Szentiványi Wesselényi Miklós támogatásával a Kossuth pozsonyi tudósítójához hasonló Erdélyi Országgyűlési Tudósításokat szerkeszti, Wesselényit e tudósításokért perbe fogják és börtönre ítélik. Szentiványi pedig hazamegy szülőfalujába s szembekerül édesapjával, aki konzervatív szemléletű, aulikus gondolkodású tisztviselő. Az apa azt szeretné, hogy fia liberális ellenzéki magatartás helyett Bécsbe menne.

A fiú ott hagyja az apai házat és Erdély belsejébe megy, a nép sorsának teljesebb megismerésére. Erről az utazásáról készített jegyzetei Vándor aláírással a *Nemzeti Társalkodó* című budapesti lapban jelennek meg.

Az 1837. esztendő látszólag nyugalmat ígér a vándornak. A kolozsvári konzisztórium tanárnak választja meg. Az akkori szokásnak megfelelően, a megválasztott tanárnak külföldi tanulmányutat kell tennie, amit természetesen be kell jelentenie a fő kormányzóknak, amely az utazáshoz engedélyt ad, vagy nem ad, s ezzel ismeri el, vagy tiltakozik a választás ellen. A rebellis ifjú nem kapta meg az utazáshoz — így tehát tanári állása elfoglalhatásához sem — az engedélyt.

1839-ben jelent meg a Remény első kötete Kriza János szerkesztésében. Ebben jelent meg először Szentiványi néhány verse. A következő évben már ő látja el az évkönyv szerkesztését. Brassai a „*Vasárnapi Újság*” munkatársául kéri fel, később az „*Erdélyi Híradó*” egyik szerkesztője lesz.

Szentiványi úgy gondolja, hogy irodalmi tekintélyének emelkedésével együtt politikai pályája is emelkedőbe lendül. A közeledő választásokon képviselőjelöltként lép fel, de édesapja támadása visszavonulásra készíti. Házasságra is gondol, Rédiger Károly postamester Eszter nevű leányát akarja feleségül venni, de édesapja előkelőbb, gazdagabb leányt szeretne, ezért ez a terve is megsemmisül.

A pohár hamar betelt, a sok munka, izgalom, bujdosás, a gyenge fizikum és a sok csalódás után különböző betegségek következtében fiatalon, 1842. december 10-én meghalt.

Irodalmi érdemeit Toldy Ferenc rövid lélegzetű megemlékezése mellett a legnagyobb elismeréssel Horváth János budapesti professzor széles távlatú összefoglalója méltatja. A népi líra egyik legtisztább szavú, legrealisabb kifejezőjének, Petőfi elődjének,

Erdély Petőfijének tartja. Új hang, új jelenség, mondja Horváth János Szentiványiról, „*A magyar irodalmi népiesség Faludtól Petőfiig*” című kötetében. A nép eddig csak bábú, ábrándos játékszer volt irodalmunkban. Íróink nem az elhagyott szegény népet mutatták be, hanem valami idilli, ünnepnap hangulatot terjesztettek körülötte. Szentiványi az első, aki reális népi alakokat hoz elének az irodalomban. Nem elképzelt figurákat szerepeltet, hanem konkrétan mutatja meg őket, valóságos helyzetükben tárja fel. Ezért tartja Horváth János Erdély Petőfijének, Petőfi legkongeniálisabb előfutárának. Ennél többet egy XIX. századbéli költőről igazán nem lehet mondani.

Halála után a Kriza János által szerkesztett *Vad-rózsákban* is több verse, népdala jelenik meg Szentiványinak.

Az utókor nem fukarkodott az elismeréssel. Amikor Kacsóh Pongrác megzenésítette a Petőfi János vitéze alapján készült daljátékot, a szövegíró Bakonyi Károly és a verseket szerző Heltai Jenő a Petőfi költeményeihez illő korabeli versek közül több Szentiványi verset is átvettek a dalműbe, sőt Heltai nem egy új verset éppen a Szentiványi versek ihletése jegyében írta meg. Idézünk néhányat a *János vitéz* által országszerte népszerűvé vált Szentiványi versekből:

És vagyok a bojtárgyerek,
Napszám után éldegélek,
Napsütött víz az italom,
Kopasz föld a derékaljom.

Mint az égő gyertya fogyok
Azt mondják, hogy beteg vagyok
Beteg az én szívem tája
Nincs is annak orvossága, patikája

Szentiványi tehetségének, valóság kifejező erejének időt álló bizonyítéka a János vitéz daljáték csodálatosan szép versei mellett a nép ajkán élő dala is „*Bekecs alatt Nyárad tere...*” és „*Maroszéki piros Páris...*”

A legújabb kor magyar irodalomtörténetében Szabó Anna tanulmánya és a Román Állami Könyvkiadó által Antal Árpádnak Kolozsvárt megjelentetett monográfiája tartják fenn Szentiványi Mihály emlékét. Mindketten megállapították azt, hogy Szentiványinak a népi ihletésű költészet megteremtésében Petőfi Sándor előtt végzett munkája, számára is halhatatlanságot biztosít.

Sütő Nagy László

Az unitárius Torockó

Legutóbb az Élet és Tudomány c. hetilap 1972. november 24-i számában dr. Kósa László tudományos kutató elevenítette fel Torockó és Vidéke c. képekkel gazdagon illusztrált írásában Torockó és a vele szomszédos Torockószentgyörgy érdekes és méltatásra mindig érdemes múltját, hogy vele újabban is rangsorolja, s így az utókornak is legyen miért számontartani. Kevés hely van Erdélyben, melynek nagyobb irodalma van, mint Torockónak.

Az eredetét kutató irodalomban dr. Csánki Dezső munkássága a legjelentősebb. Az unitárius Orbán Balázs „a legnagyobb székely” és dr. Borbély István teológiai professor követték e kutató munkát.

A szépirodalomban Jókai Mór: *Egy az Isten c.* több idegen nyelvre is lefordított regénye, Gyallay Domokos: *Vaskenyéren* és Ignác Rózsa: *Torockói gyász c.* munkáikkal emelték be Torockót az irodalmi köztudatba.

Torockó társadalompolitikai erejét az a tény határozta meg, hogy a föld mélyén vasérc volt: ami pedig már annak a kornak is legfontosabb politikai és gazdasági eszközévé formálódott. A sok köz- és egyéni vitát a várost és környékét bitorló Toroczky család érdeke idézte elő, mert ők is, mint a többi földesúr, csak a jobbágyok verejtékéből és a furfangos politikájukból éltek, és az egyéni érdekeik védelmében mindenre elszántan harcoltak, hogy fölül maradhasanak.

A jobbágyokat a nehéz sorsuk arra kényszerítette, hogy a Dózsa-féle lázadásban is, majd a Rákóczi-féle kuruc felkelésben is a maguk igazáért harcoljanak.

Gyallay Domokos nagyon szép könyvének egy idevonatkozó részét ma is idézni lehet:

„A szomszéd szobában, nagy kerek asztal mellett, Thoroczky főkapitány táborozott az aranyosszéki hadnagyokkal: Csegezy, Pálffy, Gaál, Csongvay, Csép, Taar, Szilágyi uramékkal. Köztük ült Szaniszló Zsigmond alispán is, ami azért érdemel megjegyzést, mert a vármegye és a székelyek közt állandó patvarkodás dúlt, a vármegye tisztjei és a hadnagyok egyike és másika között — kard ki kard! — vagdalkozások is gyakorta esének. Szaniszló Zsigmond most mégis a székelyek közé telepedett, mert csak inkább húzódott meg itten, mintsem hogy amott, a másik szobában, holmi császári tányérnyalókkal, bányainspektorokkal, mikkel üljön asztalhoz. De meg a székelyek

asztala mellett olyan beszélgetés folyt, ami Szaniszlót, a jeles vitézt, igen-igen érdekelte. A főkapitány mellett egy német tiszt ült, aki tört magyarsággal beszélt.

Amint Rabutin, a császári tábornok belépett a szobába, a német tiszt felugrott és feszesen jelentkezett: — Excellenciádnak alázatosan jelentem, ezek az urak az aranyosszéki székelyek tisztjei. Megkértek, hogy mondjam el nekik a zentai ütközet lefolyását. Rabutin arcáról eltűnt az érzékenység.

— Úgy? No, lám! Érdeklődnek a hadi dolgok iránt? — mosolygott gúnyosan. Nagyon örülök, hogy legalább szóból alkalmuk van megismerni a történelem legnevezetesebb ütközetét. Így, kényelmes házi filozófiával megállapíthatják, hogy a hadi szervezet, amit ők képviselnek, egy fabatkát sem ér. Nemzeti felkelés? Kényes, engedetlen urak cifra készüllettel? Gyakorlatlan, fölszereletlen parasztok?... Vagy a zabolátlan székelyek? Ugyan, mit tudnak ezek ma már művelni akár várostromnál, akár mezei harcokon? El kell tűnniök ezeknek a korhadt szervezeteknek! A bécsi kormány már gondolkozik is az átalakításon, készüljenek rája.

— Mondok kegyelmednek valamit, kedves házigazdám! Nincsen a világon telhetetlenebb ember, mint az alvó ember, ha még olyan hősi dolgokról is álmodik...”

Torockó és Torockószentgyörgy lakói még János Zsigmond fejedelem idején követték Dávid Ferenc tanításait és unitáriusok lettek. A torockói unitárius élet szépen fejlődött és hosszú időn át jónevű algimnáziumot tartottak fenn, melynek falai között Kriza János és Brassai Sámuel is nevelkedett. Kriza lelkét a lélek mélyére hatoló népi szokások, népi viselet érlelték a népdalgyűjtés apostolává. Brassai bácsi is büszkén vallotta, hogy a két Torockó indította el életútján.

Megemlítjük, hogy Nagy József torockói unitárius lelkész és torockói származású felesége, a parókia egyik szobájában kis néprajzi múzeumot rendeztek be, ahol a sűrűn megforduló látogatók torockói bútorokban, használati eszközökben és szép ruhákban és terítőkben gyönyörködhetnek.

A torockói népi szokások, a népi viselet, a helyhez kötöttség vastörvénye alapján reméljük, hogy még sok századon át él és ébrentartásra méltó marad.

Koós Lajos

Amerikai unitárius-univerzalista lelkész Hanoi bombázásáról

(Ő maga is átélte egy támadást)

Az amerikai unitárius-univerzalista egyház lapja 1972. nov. 15-i számában jelent meg az alábbi beszámoló.

John M. Wells lelkész, a restoni — Virginia állam — „Community Church” lelkésze aki egyben ügyvéd is, egyike volt annak a négytagú amerikai jogász-csoportnak, amely az elmúlt hónapban meglátogatta Hanoi-t.

A négy jogászt — a Vietnami Demokratikus Köztársaság jogászegyesületének meghívására — a Vietnamba irányuló amerikai politikát vizsgáló jogász bizottság, amelynek sok amerikai jogász a tagja, jelölte ki, hogy szemtanúi legyenek, milyen mértékű az amerikai bombázás Hanoi-ban és környékén.

— A Francia Nagykövetség bombázása utáni napokban érkeztünk — mondta Wells lelkész —, s láttuk, milyen szörnyű bombakárt szenvedett több templom is. Külön meg kell említenem, hogy teljesen elpusztult a katolikus püspökség és székesegyháza az április óta egymást követő három támadás során Phat Diemben, amely igen távol van minden katonai célponttól és a magasból élesen megfigyelhető, mint egyházi komplexum.

— Nem feledhetem, milyen tapasztalatot jelentett egyik katonai gépünk bombázása. Az első számú főútvonalon haladtunk, mintegy 45 mérföldre Hanoi-tól, útban vissza Phat Diemből.

— Főként éjszaka utaztunk, hogy elkerüljük a

bombázást. Mindennek ellenére Wells lelkész úgy találta, hogy a nép barátságos érzelmekkel viseltetik az amerikai nép iránt.

Pham Van Dong miniszterelnök — Észak-Vietnam miniszterelnöke — az oktatásügyi miniszter és vezető jogászok épp úgy, mint későbbi találkozásaink során Nguyen Thi Binh asszony — az interjúk során ugyanezt a megkülönböztetést tette az amerikai háborús politika és az amerikai nép között. Az amerikai jogászokat Vietnam igazságügyminisztere látta vendégül, útjukra helyettese, Bui Lam kísérte el.

— A legszörnyűbb látvány — Wells lelkész szerint — a különféle bombáktól — élő erőt megsemmisítő, repesz-hatású és plasztik, tehát észre nem vehető ún. baseball-bombáktól — megcsönkített gyermekek látványa volt.

— Mély hatást gyakorolt ránk Hanoi népének büszkesége és egysége, a népe, amelyet gyakran hallott énekelni. Jelszavuk, mondta, az, hogy „ott énekeljenek a lehangosabban, ahol a legnagyobb a bombázás”.

Wells unitárius lelkészt azért választották erre az útra, mert szerepe volt a Massachusetts államban benyújtott Shea-Wells törvényjavaslat elkészítésében, amely szerint kétségbe vonják a hadüzenet nélküli háború alkotmányosságát.

Fordította: Szigethiné, Szabó Katalin

A Magyarok Világszövetsége főtitkára, Kárpáti József tájékoztatást adott arról, hogy hogyan tartja a kapcsolatot a külföldön élő magyarság az óhazával.

A szülőhazájától távol élő magyarság érzésben, érdeklődésben mindinkább Magyarország felé fordul — mondotta a főtitkár. — Erősödik a magyarsághoz való tartozás érzése, a magyar származás tudata. Tovább növekszik a hazalátogatók száma: az elmúlt három évben összesen csaknem 400 ezer magyar, távolban élő rokon járt itthon. Ezen belül örvendetes új tényező a második és még inkább a harmadik nemzedék nagyszámú jelentkezése az óhazában, érdeklődése a szülők, nagyszülők nyelve és a magyar kultúra iránt, igénye a tájékozódásra a Magyar Népköztársaság fejlődéséről, helyzetéről.

A határainkon átívelő kapcsolatformálás fejlődését alapvetően elősegítette és szolgálta az 1970-ben először megtartott anyanyelvi konferencia.

Az anyanyelvi konferencia munkájában részt vesz Bartók Béla főgondnokunk is. Az anyanyelvi konferencia tevékenységének megkezdése óta többszörösére nőtt azoknak a száma, akik külföldi lakóhelyükön tartják a magyar nyelvet, vagy azért látogatják a hazai nyári egyetemeket, hogy itt anyanyelvüket gyakorolják. A tavalyi nyáron a debreceni nyári egyetem külföldi hallgatói között tengerentúl élő másodgenerációs magyar unitárius is részt vett.

A Szabadegyházak Tanácsa legutóbb Palotay Sándor elnök által egybehívott plenáris ülésén, többek között, beszámoltak a Szabadegyházak lelkészképző munkájáról. 1967-ben indult el ez az Európa-szerte egyedülálló kezdeményezés, hogy a Szabadegyházak tagegyházai közös együttműködésben végezzék lelképásztoraik szakszerű képzését. Nagy József teológiai tanár jelentésében örömmel állapította meg, hogy öt év tapasztalatai alapján e munka eredményes volt. A hallgatók egy része hároméves alapképzést szerez, hét hallgató pedig tavasszal tesz lelkészi szakvizsgát a Debreceni Református Teológiai Akadémián a Szabadegyházak Tanácsa és a Református Egyház Zsinata között létrejött új megállapodás alapján. E megállapodás következtében Palotay Sándor elnököt a Debreceni Református Teológiai Akadémia tiszteletbeli professzorává választotta meg.

Dr. Jan van Goudovert, a hollandiai remonstráns egyház körünkben is több alkalommal járt moderátort a duisburgi egyetem vendégprofesszorként meghívta, hogy a vallástörténet tárgyköréből tartson rendszeres előadásokat.

Dr. Robert N. West, az amerikai unitárius univerzalista egyház 1969-ben megválasztott elnöke, az egyetlen jelölt a Torontóban a nyár elején sorra kerülő közgyűlésen megtartandó, négyévenként esedékes elnökválasztáson. Dr. West elnök tavaly feleségével együtt egyházunknál is látogatást tett.

Dr. H. J. McLachlan Cambridge egyetemi város unitárius lelkészének tollából új hiterősítő munka jelent meg „The Divine Image” az Istenkép címen.

Az angol unitáriusok évi közgyűlésüket Bristolban tartják ápr. 16—19. napjain. Ezen a gyűlésen meghívás folytán Ferencz József püspök és Bartók Béla főgondnok is részt vesznek. A bristoli közgyűlést megelőzően látogatást tesznek az angol unitáriusok londoni központjában, az Essex Hallban. Bartók Béla főgondnok előadást tart Cambridgeben édesapjáról, püspökünk pedig Cambridgeben és egykori tanulóhelyén, Oxfordban, az unitárius teológiai fakultás templomában prédikál.

Dr. Waclaw Urban krakkói egyetemi professzor, a lengyel áriánusok múltjának egyik tudós kutatója megküldte egyházunk könyvtárának legújabb tanulmányát: „Propaganda Braci Polskich na Slowacji w

Pierwszej czwierci XVII Stulecia”, mely a brnói cseh tudományos szemlében jelent meg. E dolgozatban a lengyel testvéreknek a szlovák területekre gyakorolt hatását vázolja.

Az indiai Sadharan Brahma Samaj évi közgyűlését 1973. január 27-én tartotta Calcuttában, közli Birendra Kumar Roy a szervezet titkára az „Indian Messenger” c. lapjukban.

VI. Pál pápa új bíborosokat kreált. A március 5-én bíborosi rangra emelt 30 új bíborossal számuk 145-re emelkedett, ami eddig a legmagasabb a történelem folyamán — írja az Új Ember — közülük azonban 29-en már betöltötték 80. életévüket és így a következő pápa megválasztásában már nem vehetnek részt.

Budapest, szép fővárosunk fejlődik és szépül. Ezért türelemmel viseljük azokat az átmeneti kellemetlenségeket, melyeket az Alagút és a Lánchíd ideiglenes lezárása jelent. Néhány hónap múlva megszépülve példázák majd, hogy a főváros a lakásépítés, a közlekedési hálózat fejlesztése mellett, sokat költ a centenáriumi évében a város szépítésére is. A meghoszszabbodott metróval is a mi kényelmünket szolgálja. Nagy Ignác utcai templomunk a Kossuth téri megállótól a budai lakosok számára is könnyebben elérhető, mint volt eddig.

A Keresztény Békekonferencia tavasszal, május 25—29. napjain Zagorszkban (Szovjetunió) sorra kerülő Folytatólagos Bizottsága ülésének témája: „Emberi közösség — a keresztyének feladata a világ ínsége ellen és a világ békéért vívott harcban.” A prágai nemzetközi titkárság tagjai közül hazatért Budapestre dr. Huszti Kálmán református teológiai professzor, aki két évet szentelt e fontos feladatkörnek. Rövidesen magyar evangélikus kiküldött kezdi meg tevékenységét a prágai titkárságban. A KBK munkájának irányítása dr. Tóth Károly főtitkár körütekintő vezetése alatt egyre szélesedő munkamezőkön folytatódik.

A cseh huszita egyház patriarkáját, a körünkben is jól ismert dr. Miroslav Novákot a csehszlovákiai egyházak ökumenikus tanácsa szeretettel köszöntötte 65. születésnapja alkalmából. A huszita egyház prágai teológiai fakultásának ez idei dékánja, az IARF munkájában is tevékenykedő dr. Miroslav Kanák professzor, aki székfoglaló beszédében Husz János angliai elődjéről, Wickliff bibliai kommentárjáról szólt.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának új főtitkárául dr. Pröhle Károly evangélikus teológiai professzort választották meg, aki a jövőben átveszi a tanács folyóiratának a Teológiai Szemle felelős szerkesztői feladatát is.

A „Kirche im Osten” című évkönyv 1971. évi 14. kötetében — szerkesztője: dr. R. Stupperich münsteri professzor — magyar vonatkozású beszámolót közöltek a krónika rovatban a hollandiai Enschedenben élő Vera Hanekamp — Kovács — Sebestyén tollából „Aus dem Leben der protestantischen Kirchen Ungarns 1965—1970”. A szerző főként a „Reformátusok Lapja” és a „Református Egyház” című lapokban közölt adatokra hivatkozik. A szerző egy-két helyen az unitárius egyház életének jelentősebb eseményeiről is megemlékezik, köztük 1968. augusztus 21-én tartott budapesti emlékzsinatunkról is.

Az angol unitáriusok 1842-ben alapított és azóta folyamatosan megjelenő szemléje az *Inquirer* szerkesztőjének személyében változás állott be. John D. Allerton kétévi szerkesztői munka után ismét lelkészi munkát vállalt Bury város unitárius gyülekezetében. Utóda Fred M. Ryde londoni lelkész lett, akit új feladatkörében szeretettel köszöntünk.

A Kisküküllő melletti Szőkefalváról elszármazott dr. Szabó István ny. postaigazgató, egykoron budapesti presbiter, pestlőrinci gyülekezeti gondnok, egyházi tanácsos, az Egyházköri Tanács tagja, munkás, családszerető életét befejezve 78 éves korában elhunyt.

Lapunknak hosszú éveken át munkatársa, elmélyedő gondolkodású gondolatait szép stílusban megörökítő ember volt, hűséges férj, gyermekeinek, unokáinak féltőn gondoskodó apja és nagyapja, amint ezt a ravatal mellett mondott gyászbeszédén Pethő István főtisztelendő úr, az évtizedes jóbarát meghatott és őszinte érzései alapján elmondotta.

Megemlékezésünk úgy méltó nemes és tartalmas életéhez, ha közreadjuk egyik írását, melyben életfilozófiáját szépen és maradandóan juttatta kifejezésre. A farkasréti temetőben 1973. január 29-én sokan könnyezték meg örök nyugovóra való térését. Emléke legyen áldott.

Dr. Szabó István

Prológus

Hozzád menekülök nagy titka a világnak: C s e n d.

Te akkor is voltál, amikor ember-szív még nem dobogott, s amikor a

világ lelke megosztatlan őszállapotban volt. Megelőzted a világ terem-tését, s méhedben szendergett a terem-tő Erő.

Te ihletted a nagy Alkotót, s mély-titkú valódból új világok születtek: megtelt az űr a létezés örök és szent harmóniájával.

S amióta törvény lett emberré lenni, Te vagy az egyetlen jóság a Földön.

A szív fájdalmas zokogása Benned csitul el, s a megfáradt lélek kebledre pihen új erőt gyűjteni. Az élet örömeit Te érleled meg, s vigyázol, hogy ne váljanak könnyen illanókká. Ősztönösen Téged keres az alkotni vágyó ember, s partjaidnál halkul el az élet zaja, az elmúlás nagy pillanatában...

Benned egyesül az élet és halál. S örök titkod: hogy a halál soha-sem tudja legyőzni a diadalmas élet fénylő sugárzását!

szőkefalvi dr. Szabó István

HÍREK

Az Egyházi Képviselő Tanács dec. 15-én tartott ülésén Bartók Béla főgondnok elnöklété alatt megtárgyalta egyes gyülekezetek jelentéseit és kéréseit. Megállapította az 1973. évi költségvetést. Megkötötte az új keretszerződést az Allami Biztosítóval és úgy intézkedett, hogy minden gyülekezet köteles lelkésze javára háztartási biztosítást kötni és annak díjait viselni. Foglalkozott az 1973. évi költségvetéssel és azt jóváhagyta. A gyűlésen szép számmal vettek részt a Tanács és a Vegyes Bizottság tagjai.

Szász János dunántúli szórványlelkész, egyházi levéltáros és könyvtáros és Sepitkó Éva házasságot kötöttek. Házasságkötésükre 1973. jan. 13-án a pestlőrinci templomban László Andor lelkész kérte Isten áldását. Szeretettel köszöntjük lapunk munkatársát és feleségét.

A budapesti egyházközség Nagy Ignác utcai gyülekezeti termében, 1973. február első szombatján tartott összejövetelen Karsai Dezső budapesti református lelkész tartotta az áhítatot. Elmélkedése bevezetésében emlékeztette hallgatóit arra, hogy a Szabadság téri református gyülekezet mindig szeretettel emlékszik vissza arra a testvéri segítségre, amit az unitárius gyülekezet nyújtott, amikor az akkor még templom nélküli gyülekezetnek hajlékot adott, mert hosszú időn át a ml templomunkban tartották a református istentiszteletet. Az áhítat után Faragó Laura és Péter Ilona régi népdalok és balladák előadásával szolgálták a szépszámu gyülekezet előtt.

A Rádió az 1973. esztendőben is hét alkalommal közvetíti a Petőfi-adón reggel 7 órakor az unitárius vallásos félórát. Február 4-én Bence Márton budapesti lelkész, április 1-én Kelemen Miklós hódmezővásárhelyi lelkész szolgálnak. A következő kapcsolások időpontjait híveink már most előjegyezhetik: június 3, július 5, szeptember 16, október 7, december 2.

Konfirmáció előkészítő oktatást tart Bence Márton lelkész a Hőgyes Endre u. 3. sz. alatti lelkézi irodán minden vasárnap de. 9-10 között, az istentisztelet előtt, és minden hétfőn du. 5-7 között a Nagy Ignác utcai lelkészirodán, Huszti János lelkész. Kérjük a szülőket, hogy gyermekeiket, akik konfirmációra készülnek — korhatártól függetlenül — küldjék el ezekre az alkalmakra.

Páskándi Géza „Vendégség” c. Pesti Színházban telt házak előtt előadott darabját a Kossuth Rádió febr. 24-én szombaton este 19.15 órai kezdettel közvetítette. A darab rendezője, Várkonyi Zoltán mondott bevezetőt a közvetítés előtt.

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, megalakulásának ötvenedik évfordulója alkalmából az Országos Békatanács ünnepséget rendezett a Parlament Vadásztermében. Az ünnepi megemlékezést dr. Ortutay Gyula akadémikus és dr. Sebestyén Nándorné az Országos Békatanács főtájkára tartották. Az ünnepségen felszólaltak a Szovjetunió-nak erre az alkalomra hazánkba érkezett küldöttei is. A Szovjetunió csapatai tisztították meg hazánk földjét az ellenségétől a második világháborúban. Azóta sokoldalú támogatást kaptunk tőlük gazdasági és sok más vonatkozásban. Együtt haladunk a szocializmus építésének az útján. Velük együtt örvendezünk fejlődésüknek és gyarapodásuknak, melyet az elmúlt ötven esztendő alatt elértek. Az ünnepi ülésen részt vettek a magyarországi egyházak vezetői, köztük egyházunk püspöke is.

Végh Mihály, volt alsórákosi unitárius lelkész családjával együtt december hó közepén megérkezett Kocsordra. Püspökladányban Bajor János egyházi főjegyző fogadta Végh Mihály lelkészt, feleségét és három gyermekét. Elkísérte őket Kocsordra, ahol otthonra leltek. A gyülekezet gondnoka Bakos Zsigmond és pénztárnoka, Kiss András gondos előkészítő munkája nyomán sikerült elhárítani az első napok nehézségeit. Az első éjszakákat még özv. Jakab Józsefné vendégszerető hajlékában töltötték, majd miután bútoruk is megérkezett beköltöztek a parókiára, melyben azóta otthonosan berendezkedtek. A parókia átépítésére, modernizálására a téli idő elmúltá után kerül sor. Rendelkezésünkre áll fedezetként svájci szabadelvű testvéreink jóságos adománya. Bartók Béla főgondnok a dec. 15-i Képviselő Tanács ülésén mutatta be Végh Mihályt a tanácsülés tagjainak, majd dec. 17-én dr. Ferencz József vezette be Végh Mihályt a kocsordi szép templomban szolgálatába. Lelkére kötötte, hogy minden igyekezetével vegyen részt gyülekezete életében, de vegye ki részét a község társadalmi munkájában is. Szeretettel köszöntjük körünkben, és Istentől áldott munkát kívánunk Végh Mihály lelkész-társunknak és családjának.

A „Keresztény Magvető” c. romániai unitárius teológiai szemlére a magyarországi olvasók az 1973. évre, a Posta Központi Hírlap Iroda külföldi előfizetési osztálya útján fizethetnek elő. Az évi előfizetési díj 100 Ft. Érdeklődőknek

az egyházi iroda csekket és útmutatást küld.

Dr. Kaplay Imrét nem egyházunk papja temette el a farkasréti temetőben. Özvegye — budapesti presbiterünk — nagy gyászában őszinte szívvel osztozunk. Szorgalmas látogatója volt istentiszteleteinknek és gyülekezeti napjainkon több alkalommal örvendeztetett meg színes útibeszámolóival. Emlékezetét kegyelettel mi is megőriz-zük.

Dr. Márton Dénes a református egyház tagja volt és Komjáthy Aladár budapesti református esperes temette. Sirját sokan állták körül egyházunk tagjai közül is, mert gyakori látogatója volt gyülekezeti összejöveteleinknek. Testvére, budapesti presbiterünk Sepsí Jánosné sz.: Márton Ilona gyászában őszinte szívvel osztozunk.

Botár Aladár egykoron ismert budapesti fodrázmester, Kolozsvár szülőtte, de a torockói nemzetség egyik érdemes tagja 84 éves korában elhalt. Özvegye és hat lánya, valamint a többi rokonok gyászában együttérző szívvel osztozunk. A farkasréti temetőben Huszti János budapesti lelkész búcsúztatta. Áldott legyen emlékezte.

A svájci egyházi segítőszolgálat, a Hilfswerk der Evangelischen Kirchen der Schweiz, több unitárius lelkész kiskorú gyermeke keresztapaságát vállalta el. Köszönjük Szamosközi István református püspöknek és munkatársának. Horváth György tanácsosnak megértő segítőkézségét. A HEKS fenntartásához a svájci szabadelvű gyülekezetek és lelkészeik is elküldik adományukat.

A romániai unitárius egyház központjában az elmúlt hónapok rendjén változások történtek. Nyugalomba vonult dr. Szathmáry János gazdasági előadó tanácsos és Rázmány Móric, a számvetés vezetője. Említett két felelős munkakörre az egyházi vezetőség gazdasági előadó tanácsosnak dr. Úrmösi Károlyt, a nyugdíjintézet eddigi igazgatóját nevezte ki, a számvetési teendők ellátását pedig Tana Ferenc látja el. A nyugdíjintézet igazgatói teendőit a sepsiszentgyörgyi espereslelkészként nyugalomba vonult és Kolozsvárra költözött Úrmösi Gyula végzi. Sebe Ferenc előadó tanácsos továbbra is el látja eddigi munkakörét.

Bélyegsarok

Kopernikusz Mikolaj
1473. febr. 19.—1543. május 24.

„Megállította a Napot és elindította a Földet” — ez a tömör mondat áll Torun-i szülőházának emléktábláján.

Kopernikusz 500. születésnapját az egész emberiség ünnepli. 1973 az UNESCO védnöksége alatt Kopernikusz emlékév és egyúttal a lengyel tudomány éve is. Talán soha sem volt még tudós tiszteletére olyan nagyszabású ünneppsorozat az egész világon és hazánkban egyaránt, mint ez alkalommal.

Élete főműve „Az égitestek forgásáról” címen 1543-ban Nürnbergben jelent meg nyomtatásban, melyben kidolgozta új és merész tanát az új világrendszerről, amely szerint a Föld és a többi bolygók a Nap körül — mint középponti test körül — keringenek, holott az addig szentesített aristotelesi tan szerint a Föld mozdulatlanul áll a világ középpontjában és a többi égitestek mind körülötte keringenek.

Lerombolva a régi világképet, megnyitotta az utat Giordano Bruno, Galilei, Kepler, Newton, az újkori tudomány előtt.

Az újkori tudomány és technika diadala: Kopernikusz diadala. Teljesítményének nagyságát Newcomb

angol csillagász joggal jellemezte a következőképpen: „Nincs még egy olyan személy a csillagászat egész történetében, akinek több joga volna igényt tartani az emberiség bámulatára, mint Kopernikusznak. Alig van egyetlen munka is, amely annyira egyetlen ember teljesítményeként jött volna létre, mint a heliocentrikus rendszer...” Az új tanok első követőit Magyarországon a protestánsok, Sárospatak, Debrecen, Erdély, Pozsony, Lőcse és Eperjes főiskoláinak tanárai között kell keresnünk. Magyarországi kopernikánus a Magyar Enciklopédia szerzője Apáczai Csere János (1625—1659) a kolozsvári kollégium professzora.

A tudomány fejlődését megindító, a társadalmi haladást előmozdító történelmi szerepen túlmenően hatalmas világnézeti jelentősége is van Kopernikusz felismerésének. Alapjaiban rendítette meg azt az évezredek, a közvetlen szemléleten alapuló világképet, amely a világot a középen nyugvó Földre és a lényegét tekintve más jellegű, körülötte forgó égre választotta szét. Ma már minden serdülő korú gyermek számára magától értetődő, hogy Földünk nem a világ közepe, hanem csak egy a bolygók közül; ég és föld nem két ellentétes világ, hanem azonos alkotóelemekből álló

része az egységes, természeti törvények által kormányzott univerzumnak.

Lengyelország 1923 óta többször emlékezett meg bélyegkiadással nagy szülöttjéről. A magyar posta ez év február 19-én emlékezett meg róla igen szép grafikájú bélyeggel. Ezekből mutatunk be olvasóinknak.

Dr. Kiss József

Halottaink

Gyula városában élő szórványunk hívei és nagyszámú tisztelői kísérték utolsó útjára a szórvány gondnokát Kiss István ny. aranydiplomás tanítót és népművészt 72 éves korában. A temetési szertartást Kelemen Miklós hódmezővásárhelyi lelkész végezte.

A hódmezővásárhelyi unitáriusok gyászolják a 90 éves korában elhunyt Vajnai Mihályt, aki a gyülekezetnek hosszú éveken keresztül presbitere és a felszabadulás utáni esztendőben egyik újjászervezője volt. A temetés alkalmával a vigasztalás ígét Kelemen Miklós lelkész hirdette.

Badóczy Tamás budapesti hívünk hosszú szenvedés után elhunyt, temetésén Pethő István ny. püspöki helynök hirdette a vigasztalás ígét. Emléke legyen áldott.

Id. Bajor János, — debreceni lelkészünk édesapja — hamarosan követte szeretett feleségét. Hamvasztás után 1973. jan. 3-án Debrecenben dr. Ferencz József püspök búcsúztatta. Áldott maradjon emlékezete.

Győrben febr. 9-én nagy részvét mellett temették el Rázmány Elekét, aki 70 éves korában halt el. Hátramaradottainak vigasztalódást kívánunk.

Kocsordon nagy részvét mellett temette el Végh Mihály lelkész özv. Visszás Mihálynét, gyülekezetalapító egyik presbiterünk özvegyét. Családjának vigasztalódást kívánunk.

Ozv. dr. Lázár Jánosné, ny. tanárnő, budapesti egyházközségünk hosszú éveken át érdemes gondnokának özvegye, 1972 utolsó hónapjában elhunyt. Nemeslelkű asszony, kiváló pedagógus volt, aki nagy segítségére volt férjének abban, hogy egyházi munkáját örömmel végezhesse. Emlékezetét — férjével együtt — kegyelettel megőrizzük.

Hibaigazítás: Dr. Gálffy Zoltán atyánkfiaát nem a farkasréti temetőben temették (megh. 1972. nov. 9-én; temetése dec. 2-án volt) — amit azt az Unitárius Élet 1972. 4. számában tévesen közöltük, hanem a Rákoskeresztúri temetőben.

ISTENTISZTELETEK

NAGYPÉNTEKEN, ÁPRILIS 20-ÁN:

Passió éneklés a Nagy Ignác utcai templomban este 6 órakor
Istentisztelet a pestlőrinci templomban de. 11 órakor

HÚSVÉT ELSŐ NAPJÁN, ÁPRILIS 22-ÉN:

Nagy Ignác u.: de. 11-kor
Högyes Endre u.: de. 10-kor
Pestlőrincen: de. 11-kor
Pesterzsébeten: de. 9 órakor
Debrecenben: de. 10-kor

HÚSVÉT MÁSOD NAPJÁN, ÁPRILIS 23-ÁN:

Nagy Ignác u.: de. 11 órakor
Högyes Endre u.: de. 10 órakor
Pestlőrincen: de. 11-kor
Füzesgyarmaton: de. 11-kor

KOCSORDON első és másod napján de. 11 órakor

HÚSVÉT MINDKÉT NAPJÁN úrvacsorát osztunk híveinknek. Az egyházközségek előljáróságai tisztelettel kérik a hívek szíves adományait az Úrasztala megterítéséhez.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

1092 Budapest IX., Högyes Endre u. 3.

Táv.: 137—186.

A szerkesztő bizottság vezetője:

Bencze Márton

Tagjai: Bajor János és Szász János

Terjesztí a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámára.

Evi előfizetési díj 30,— forint
Külföldre évi 36,— forint.

INDEX: 25.842

72.2776/2-05 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre